

**МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ
ФІЛАЛАГІЧНЫ ФАКУЛЬТЭТ
Кафедра тэарэтычнага і беларускага літаратуразнаўства**

ПАШКЕВІЧ Рыгор Сяргеевіч

**РЭЛІГІЙНА-ПАЛІТЫЧНЫ ДЫСКУРС ПАЛЕМІЧНАЙ
ЛІТАРАТУРЫ БЕЛАРУСІ
КАНЦА XVI – ПАЧАТКУ XVII СТ.**

Анатацыя магістарскай дысертацыі

Навуковы кіраўнік
Л. А. Гедзімін,
кандыдат філалагічных навук, дацэнт

Мінск, 2025

Анатацыя

Структура і аб'ём. Агульны аб'ём магістарскай дысертацыі – 72 старонкі, 2 главы (першая складаецца з двух падраздзелаў, другая – з трох), спіс выкарыстаных крыніц уключае 85 найменняў.

Ключавыя словы: палемічная літаратура Ранняга Барока, палемічная літаратура ВКЛ, Пётр Скарга, Мелецій Смотрицкі, Іпацій Пацей, палітычная філасофія, польскамоўная літаратура Беларусі, рэлігійная літаратура Рэчы Паспалітай.

Аб'ект даследавання – польска- і старабеларускамоўная літаратура Беларусі канца XVI – пачатку XVII ст., якая ўвасобіла рэлігійна-палітычныя канфлікты эпохі.

Прадмет – ідэйна-стылістычныя асаблівасці твораў палемічнай літаратуры Беларусі, іх роля ў канструяванні грамадскай свядомасці і палітычнай думкі, а таксама рэлігійны і палітычны дыскурсы гэтых твораў.

Мэта работы – вылучыць асаблівасці рэлігійна-палітычнага дыскурсу палемічнай літаратуры Беларусі эпохі Ранняга Барока, асноўныя мадэлі рэлігійнага і палітычнага развіцця грамадства, прадстаўленыя ў ёй, вызначыць ролю аўтараў-палемістаў у станаўленні беларускай публіцыстыкі і гісторыі інтэлектуальнай думкі.

Метадалагічная аснова: параўнальна-гістарычны, гістарыка-літаратурны і біяграфічны метады; кантэкстны і структурны аналіз.

Атрыманыя рэзультаты і іх навізна: На аснове праведзенага даследавання можна сцвярджаць, што палемічная літаратура Беларусі сфарміравала самастойны рэлігійна-палітычны дыкурс з унікальнымі стылістычнымі рысамі, мэтамі і адрасатамі, у якім канфесійныя дыскусіі спалучаліся з праблемамі дзяржаўнага ладу. Хаця аўтары розных канфесій выкарыстоўвалі падобныя рытарычныя стратэгіі, сфармаваныя традыцыйнай рэлігійнай палемікай і рыторыкай Ранняга Барока, іх палітычныя погляды істотна адрозніваліся.

Навуковая навізна дыпломнай работы грунтуецца на вывучэнні ідэйнай спадчыны найбольш значных аўтараў палемічнай літаратуры.

Аўтар дыпломнай работы пацвярджае, што прыведзеныя ў ёй матэрыялы аб'ектыўна адлюстроўваюць стан даследаванага аб'екта, а ўсе запазычаныя з літаратурных ці іншых крыніц палажэнні і канцэпцыі суправаджаюцца спасылкамі на іх аўтараў.

Практычная значнасць дысертацыі заключаецца ў тым, што яе вынікі могуць быць выкарыстаны ў выкладанні гісторыі беларускай літаратуры, культуры і рэлігіі, пры распрацоўцы метадычных дапаможнікаў, прысвечаных эпосе Барока на беларускіх землях, а таксама ў спецкурсах па гісторыі грамадскай думкі, публіцыстыкі і рэлігійна-палітычных дыскурсаў; асобна важным з'яўляецца вывучэнне тэалагічнага аспекту айчыннай літаратуры як духоўнай спадчыны беларускага народа.

Аннотация

Структура и объём: Общий объём магистерской диссертации – 72 страницы; работа включает 2 главы (первая состоит из двух подразделов, вторая – из трёх). Список использованных источников содержит 85 наименований.

Ключевые слова: полемическая литература Раннего Барокко, полемическая литература ВКЛ, Пётр Скарга, Мелетий Смотрицкий, Ипатий Потей, политическая философия, польскоязычная литература Беларуси, религиозная литература Речи Посполитой.

Объект исследования – польско- и старобелорусскоязычная литература Беларуси конца XVI – начала XVII в., отразившая религиозно-политические конфликты эпохи.

Предмет – идейно-стилистические особенности произведений полемической литературы Беларуси, их роль в конструировании общественного сознания и политической мысли, а также религиозный и политический дискурс этих текстов.

Цель работы – выделить особенности религиозно-политического дискурса полемической литературы Беларуси эпохи Раннего Барокко, основные модели религиозного и политического развития общества, представленные в ней, определить роль авторов-полемистов в становлении белорусской публицистики и истории интеллектуальной мысли.

Методологическая основа: сравнительно-исторический, историко-литературный и биографический методы; контекстный и структурный анализ.

Полученные результаты и новизна: исследование подтверждает, что полемическая литература Беларуси сформировала самостоятельный религиозно-политический дискурс с уникальными стилистическими чертами, целями и адресатами, где конфессиональные дискуссии сочетались с вопросами государственного устройства. Хотя авторы разных конфессий использовали сходные риторические стратегии, обусловленные традициями религиозной полемики и риторикой Раннего Барокко, их политические взгляды существенно различались.

Научная новизна работы основана на изучении идейного наследия наиболее значимых авторов полемической литературы.

Автор подтверждает, что материалы диссертации объективно отражают состояние исследуемого объекта, а все заимствованные положения сопровождаются ссылками на источники.

Практическая значимость: Результаты могут быть использованы в преподавании истории белорусской литературы, культуры и религии; при разработке методических пособий по эпохе Барокко на белорусских землях; в спецкурсах по истории общественной мысли, публицистики и религиозно-политических дискурсов. Отдельная важность заключается в изучении теологического аспекта отечественной литературы как духовного наследия белорусского народа.

Annotation

Structure and Volume. The master's thesis comprises 72 pages, with 2 chapters (the first includes two subsections, the second – three). The bibliography lists 85 sources.

Keywords: Early Baroque polemical literature, Grand Duchy Of Lithuania polemical literature, Petrus Skarga, Meletius Smotrycky, Hipatius Potej, political philosophy, polish-language literature of Belarus, religious literature of the Polish-Lithuanian Commonwealth.

Object of Research – Polish- and Old Belarusian-language literature of late 16th- and early 17th-century Belarus, embodying the era's religio-political conflicts.

Subject – Ideological and stylistic features of Belarusian polemical literature, its role in shaping public consciousness and political thought, as well as the religious and political discourse of these texts.

Research Purpose – To identify the characteristics of the religio-political discourse in Early Baroque Belarusian polemical literature; to analyze key models of societal religious and political development presented therein; to define the role of polemicists in the development of Belarusian journalism and intellectual history.

Methodology employs comparative-historical, historico-literary, and biographical methods; contextual and structural analysis.

Results and Novelty: The study confirms that Belarusian polemical literature formed an autonomous religio-political discourse with unique stylistic features, objectives, and target audiences, intertwining confessional debates with issues of state structure. While authors of different confessions used similar rhetorical strategies shaped by Early Baroque religious polemics and rhetoric, their political views differed significantly.

Scholarly Novelty lies in examining the ideological legacy of the most prominent polemical authors.

The author confirms the objectivity of the presented materials and provides citations for all borrowed concepts.

Practical Significance: The findings can be applied in teaching Belarusian literary, cultural, and religious history; developing methodological materials on the Baroque era in Belarus; designing specialized courses on public thought history, journalism, and religio-political discourses. Crucially, the study highlights the theological dimension of national literature as spiritual heritage of the Belarusian people.